

- ชื่อเรื่อง : แม่ยก : การศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างผู้แสดงตลก กับคนดูเปรียบเทียบกับ กรุงเทพมหานคร กับ พิษณุโลก
Mae Yok (patroness of dancers) : A Study of li-ke dancers and audience relationships in Bangkok and Phitsanulok
- ชื่อ - สกุล : ภัทรวรรณ ยงศ์ชัย
- คณะกรรมการ : รศ.ดร.ม.ร.ว.อภินันท์ รพีพัฒน์, ดร.ปริตตา เนติเมฆา กอนันตกุล, ผศ. วิริยา น้อยวงศ์ มยางค์
- ประเภทบทนิพนธ์ : วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา), 2540

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดงตลกกับแม่ยก โดยศึกษาเปรียบเทียบด้านปัจจัยการเกิดแม่ยก ระหว่างแม่ยกในกรุงเทพมหานครกับแม่ยกในจังหวัดพิษณุโลก ในด้านสภาพครอบครัวและเครือข่าย สภาทางสังคม สภาทางเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างเพศสัมพันธ์

จากการศึกษาครั้งนี้ได้พบว่า ในด้านประวัติชีวิต แม่ยกในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 - 62 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และมีการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้หญิงกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสถูกต้องตามกฎหมาย ครอบครัวหนึ่งมีลูกประมาณ 1 - 3 คน ลูกของแม่ยกบางคนเรียนจบมีงานทำแล้ว และ แยก ไปสร้างครอบครัวของตัวเองแล้ว

ความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้หญิงกลุ่มแม่ยกพิสวาส ส่วนใหญ่เมื่อมีฐานะของครอบครัวพร้อมและลูกโตมีงานทำแยกครอบครัวแล้ว ครอบครัวเริ่มมีปัญหา เพราะสามีมีภรรยาใหม่ ด้านความสัมพันธ์กับเครือข่าย เนื่องจากแม่ยกพิสวาสส่วนใหญ่อยู่ในสังคมเมืองขนาดใหญ่ ทำให้กลุ่มเครือข่ายจึงไม่กว้างไกลเรื่องส่วนตัวซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดปัญหาแม่ยกพิสวาสต้องแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยออกจากสิ่งแวดล้อมเดิม ไปแสวงหาสิ่งที่พึงพอใจ จากสังคมสิ่งแวดล้อมใหม่ ด้วยการออกสมาคมพบปะเพื่อนฝูงชักชวนกันหากิจกรรมทำหลายอย่างเช่น เล่นการพนัน สังสรรค์ตามห้องอาหารหรือกาเฟ่ และ ไปที่สุกชวนกันมาดูความบันเทิงตลก ด้านสภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มแม่ยกพิสวาสมีฐานะที่มั่นคง สามารถนำไปช่วยเหลือผู้แสดงตลกได้โดยไม่เดือดร้อน ด้านความสัมพันธ์ในเรื่องเพศสัมพันธ์ แม่ยกในกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้แสดงตลกทุกคน เนื่องจากสภาพสังคมที่แม่ยกพิสวาสอาศัยอยู่เป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับผู้อื่น หากความอบอุ่นในครอบครัว และฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง ทำให้สามารถ

สนับสนุนผู้แสดงลิเกที่มีฐานะด้อยกว่าโดยมีเงื่อนไขผู้แสดงลิเกต้องมีเพศสัมพันธ์กับตน แม่ยกใน กรุงเทพมหานครจึงมีชื่อเรียกว่าแม่ยกพิศวาส

สำหรับปัจจัยการเกิดแม่ยกในจังหวัดพิษณุโลกมีประวัติชีวิตดังนี้ แม่ยกส่วนใหญ่อายุ ระหว่าง 60 - 70 ปี จบการศึกษาที่แตกต่างกันมาก ตั้งแต่เรียนไม่จบประถมศึกษาไปจนถึงจบโรงเรียนฝึกหัดครู และมีภูมิลำเนาอยู่ในพิษณุโลก จำนวนอยู่บุตรระหว่าง 3 - 7 คน

ปัจจัยการเกิดแม่ยกในจังหวัดพิษณุโลกด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันสามีรักและเข้าใจภรรยา นอกจากนี้ภายในครอบครัวยังประกอบไปด้วยลูกสาว ลูกชาย และหลาน แม่ยกจึงอบอุ่นไม่เหงา ความสัมพันธ์กับเครือญาติอบอุ่น ญาติสามารถเดินทางไปมาติดต่อกันสะดวกสบายให้ความรักใคร่ปรองดอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี สิ่งแวดล้อมรอบตัวแม่ยกอุปถัมภ์จึงอบอุ่น ปัจจัยการเกิดด้านสังคมเป็นไปในลักษณะสังคมเมืองเล็กที่ให้ความรักความจริงใจต่อกัน ด้านฐานะของครอบครัว มีรายได้ค่อนข้างน้อย แต่ก็ไม่เป็นเรื่องสำคัญในการเป็นแม่ยก ด้านความมีอิสระทางเพศสัมพันธ์ แม่ยกในจังหวัดพิษณุโลก ไม่มีเพศสัมพันธ์กับผู้แสดงลิเก การช่วยเหลือผู้แสดงลิเกเป็นการช่วยเหลือในลักษณะผู้ใหญ่อุปถัมภ์ผู้น้อย ไม่มีเงื่อนไขอื่นในการช่วยเหลือ แม่ยกในจังหวัดพิษณุโลกจึงเป็นแม่ยกในลักษณะแม่ยกอุปถัมภ์หรือแม่บุญธรรมมากกว่าลักษณะอื่น

ปัจจัยการเกิดของแม่ยกพิศวาสในกรุงเทพมหานครกับแม่ยกอุปถัมภ์ในจังหวัดพิษณุโลก มีปัจจัยที่แตกต่างกันดังนี้ ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว แม่ยกพิศวาสขาดความอบอุ่น สามีมีภรรยาน้อย ลูกๆ ออกไปสร้างครอบครัวใหม่ ทำให้แม่ยกพิศวาสต้องอยู่คนเดียว ครอบครัวของแม่ยกอุปถัมภ์เป็นครอบครัวที่อบอุ่นอยู่พร้อมหน้าทั้งสามี ลูก ลูกชาย และหลาน ด้านเศรษฐกิจ แม่ยกพิศวาสมีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง รายได้สูง แม่ยกอุปถัมภ์มีรายได้น้อย ด้านสังคมที่อาศัย แม่ยกพิศวาสอยู่ในสังคมเมืองขนาดใหญ่ แม่ยกอุปถัมภ์อยู่ในสังคมเมืองขนาดเล็ก ด้านอิสระความสัมพันธ์ทางเพศ แม่ยกพิศวาสมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้แสดงลิเกทุกคน แม่ยกอุปถัมภ์ไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้แสดงลิเก